

מחשבת ישראל

לבתי ספר דתיים

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלוש סוגיות. מסוגיות אלה עליך לבחור בסוגיה שלמדת. (סה"כ — 100 נקודות)
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) ענה אך ורק על שאלות הקשורות לסוגיה שלמדת. (2) בסס את דבריך על המקורות. כתוב בקיצור ובהירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

שים לב: עליך לבחור בסוגיה שלמדת, ולענות על השאלות הקשורות לסוגיה זו, לפי ההוראות.

סוגיה 1 — תורה ומצוות (100 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות:

על שתיים מן השאלות 1-3 ועל אחת מן השאלות 4-5.

ענה על שתיים מן השאלות 1-3 (לכל שאלה — 40 נקודות).

1. רס"ג, אמונות ודעות, מאמר ג'

א. "לשם מה היה צורך לשליחת שליחים ונביאים? ... ש(הרי) אין לבני אדם צורך בנביאים,

כי שכלם מספיק כדי להדריכם לדעת מהו הטוב ומהו הרע".

(1) כתוב שתיים מן התשובות של רס"ג על שאלה זו.

(2) הסבר שתי דוגמאות של רס"ג הממחישות את הצורך בשליחת שליחים ונביאים

(תוכל להביא דוגמה אחת משלך).

(16 נקודות)

ב. (1) לפי רס"ג, מהו התפקיד של האותות שנתן ה' ביד הנביאים?

(2) מדוע הנביא צריך להודיע על האות לפני עשייתו?

(12 נקודות)

ג. לפי רס"ג, מדוע רצה ה' שהנביאים יהיו בני אדם דווקא ולא מלאכים? (12 נקודות)

2. ריה"ל, ספר הכוזרי, מאמר ב'

א. מהי העמדה של ריה"ל בנוגע לעבודת ה' מתוך נזירות ופרישות? הסבר עמדה זו.

(12 נקודות)

ב. (1) לפי ריה"ל, מה הם שלושת היסודות של עבודת ה'?

(2) לפי ריה"ל, באיזה מצב ייחשבו הזמרה והריקוד עבודת ה'?

(16 נקודות)

ג. לפי ריה"ל, מדוע "שמירת מצוות השבת מקרבת את האדם אל ה' יותר מהחסידות המרובה"?

(12 נקודות)

3. רמב"ן, פירוש התורה, דברים, כ"ב, ו'

א. לפי רמב"ן, מה הם שני הטעמים לאיסור "אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד"?

(12 נקודות)

ב. (1) לפי רמב"ם, מהו הטעם לאיסור "אתו ואת בנו וכו' "?

(2) כיצד רמב"ן דוחה את הטעם של רמב"ם?

(16 נקודות)

ג. מהו ההסבר של רמב"ן לדברי חז"ל "לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות"?

(12 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 4-5 (20 נקודות).

4. רמב"ם, מורה נבוכים, חלק ג', פרק כ"ז

"מטרת כלל התורה שני דברים, והם תיקון הנפש ותיקון הגוף".

א. לפי רמב"ם, הסבר מהו "תיקון הנפש", ומהו "תיקון הגוף". (8 נקודות)

ב. לפי רמב"ם, מהי המטרה החשובה יותר, ומהי המטרה ה"קודמת בטבע ובזמן"?

(4 נקודות)

ג. לפי רמב"ם, איזו מטרה מפורטת יותר בתורה, ומדוע פירטה התורה מטרה זו?

(8 נקודות)

5. ספר החינוך, מצווה לברך ה' אחר אכילת המזון

א. "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך".

לפי בעל ספר החינוך, מהו הקושי שציווי זה מעורר?

(8 נקודות)

ב. לפי בעל ספר החינוך, מהו ההסבר למילים "ברוך אתה ה' " שבתחילת כל ברכה?

(6 נקודות)

ג. לפי בעל ספר החינוך, מדוע ה' "מתאוה לתפילתם של צדיקים" ? (6 נקודות)

סוגיה 2 — עם ישראל עם סגולה (100 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות:

על שתיים מן השאלות 6-8 ועל אחת מן השאלות 9-10.

ענה על שתיים מן השאלות 6-8 (לכל שאלה — 40 נקודות).

6. ריה"ל, ספר הכוזרי, מאמר ב'

א. על פי ריה"ל, פרשת הנגעים היא "ממופתי השכינה" ויש בה "חכמה עמוקה".

הסבר מהו המופת בנגעים, ומהי "החכמה העמוקה". (16 נקודות)

ב. לפי ריה"ל, מדוע המצורע נחשב טמא? (12 נקודות)

ג. לפי ריה"ל, מהו הקשר בין צרעת הבית והבגד ובין ריחוק השכינה מישראל? (12 נקודות)

7. רמב"ם, איגרת תימן

א. "והיה זרעך כעפר הארץ".

כתוב את שני ההסברים של רמב"ם לדימוי של עם ישראל לעפר. (14 נקודות)

ב. בדברי החיזוק של רמב"ם ליהודי תימן הוא כתב כי לצרות הגדולות שבאות

על עם ישראל יש כמה תכליות. ציין שתיים מתכליות אלה. (10 נקודות)

ג. (1) לפי רמב"ם, מהי המשמעות של המילים "שובי שובי השולמית וכו'" שבדברי אומות

העולם לעם ישראל?

(2) לפי רמב"ם, מהי המשמעות של המילים "מה תחזו בשולמית כמחלת המחנים"

שבתשובת עם ישראל?

(16 נקודות)

8. מהר"ל, נצח ישראל

א. "חביב אדם שנברא בצלם אלוקים".

לפי מהר"ל, מהו ההבדל בין המושג "אדם" כשהוא מיוחס לישראל ובין המושג "אדם"

כשהוא מיוחס לאומות העולם? (14 נקודות)

ב. "מה הוסיף התנא האלוקי... בזה שאמר 'חביבה יתרה נודעת לו'?"

מהי התשובה של מהר"ל על שאלתו זו? (12 נקודות)

ג. לפי מהר"ל, דברי התנא "חביבין ישראל שנקראו בנים למקום" ו"חביבין ישראל שניתן להם

כלי חמדה" הן שתי סיבות לבחירת ה' בישראל.

הסבר אחת מסיבות אלה, לפי מהר"ל. (14 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 9-10 (20 נקודות).

9. ריה"ל, ספר הכוזרי, מאמר א'

- א.** "על אף שהעם האמין... בכל אשר הודיעם משה... עוד נשאר ספק בלבם".
מה היה הספק, ומה עשה ה' כדי להסיר ספק זה מלב העם? (8 נקודות)
- ב.** מלך כוזר טען כלפי החבר בנוגע להגשמת הא-לוה: "אתם משליכים אחר גוכם את ההיקש ההגיוני ואת העיון השכלי".
(1) הסבר את הטענה של מלך כוזר. (6 נקודות)
(2) הסבר את התגובה של החבר על טענת מלך כוזר. (6 נקודות)

10. הרב קוק, שבת הארץ

- לפי הרב קוק, לתחיית עם ישראל בארצו יש שני היבטים — חיים חומריים וחיים רוחניים.
- א.** "אין השכינה שורה באיש יחידי אלא על גיבור ועשיר ובעל קומה".
הסבר מה למד הרב קוק מדברים אלה על הקשר שבין שני ההיבטים של תחיית עם ישראל בארצו. (10 נקודות)
- ב.** כתוב מה הן המצוות המסייעות לתחיית העם בארצו, וכיצד יסייעו מצוות אלה לתחיית העם בארצו. (10 נקודות)

סוגיה 3 — בחירה, השגחה, שכר ועונש (100 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות:

על שתיים מן השאלות 11-13 ועל אחת מן השאלות 14-15.

ענה על שתיים מן השאלות 11-13 (לכל שאלה — 40 נקודות).

11. רס"ג, אמונות ודעות; ריה"ל, ספר הכוזרי

א. ריה"ל כתב: "מבקשים דרגת הנבואה, ורבים מהם מגיעים אליה... וזאת הייתה אצלם הראיה

הוודאית... על הגמול בעולם הבא".

רס"ג כתב: "כל נפשות הברואים אשר הכרתי אינן שלוות בעולם הזה ולא שאננות".

הסבר את ההוכחה של ריה"ל ואת ההוכחה של רס"ג שיש גמול בעולם הבא.

(14 נקודות)

ב. ריה"ל כתב: "ויהיה מנהג הטבע נוהג בכל העולם כולו, אך לא בכם".

הסבר את ההבדל בין ההנהגה שאומות העולם מונהגות בה ובין ההנהגה שעם ישראל

מונהג בה. (12 נקודות)

ג. "לא כן תורתנו. היא מוכיחה את ייעודה (הבטחותיה) במראה עיניים".

על פי דברי ריה"ל אלה, הסבר את הייחוד של תורת ישראל לעומת הדתות האחרות.

(14 נקודות)

12. רמב"ם, הלכות תשובה

א. "היאך יהיה האדם עושה כל מה שיחפץ ויהיו מעשיו מסורים לו... ו(הרי) הכתוב אומר 'כל

אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ'?"

(1) מהי התשובה של רמב"ם על שאלה זו?

(2) הבא דוגמה לחפץ ה'. הדוגמה יכולה להיות מדברי רמב"ם או משלך.

(16 נקודות)

ב. "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי".

רמב"ם הביא פסוק זה כדי לענות על שאלה.

(1) מהי השאלה שרמב"ם עונה עליה באמצעות פסוק זה?

(2) הסבר את תשובת רמב"ם על שאלה זו, על פי הפסוק שלעיל.

(16 נקודות)

ג. לדעתך, מדוע כתב הרמב"ם על הבחירה החופשית דווקא בהלכות תשובה?

(8 נקודות)

13. רמח"ל, דרך ה'

א. "כדי שהדבר הזה יהיה נשלם כראוי, גזרה החכמה העליונה שיהיה האדם מורכב משני הפכים".

(1) מה הם "שני ההפכים", ומהו "הדבר" אשר "יהיה נשלם כראוי"?

(2) הסבר כיצד ישלימו שני ההפכים את "הדבר" הזה.

(14 נקודות)

ב. מהו "השינוי הגדול" שהשתנה המין האנושי לאחר החטא של האדם הראשון?

(12 נקודות)

ג. (1) לפי רמח"ל, הסבר את המושגים "עולם הנשמות" ו"תחיית המתים".

(2) מהו התפקיד של עולם הנשמות ושל תחיית המתים בדרכו של האדם לשלמות

האמתית? הסבר את תשובתך.

(14 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 14-15 (20 נקודות).

14. רס"ג, אמונות ודעות

א. רס"ג מביא הוכחה ממשנה רבנו שיש גמול בעולם הבא. מהי הוכחה זו? (8 נקודות)

ב. רס"ג מביא הוכחות נוספות מן התנ"ך שיש גמול בעולם הבא. הסבר שתיים מן ההוכחות

של רס"ג. (12 נקודות)

15. הרב דסלר, מכתב מאליהו, קונטרס הבחירה

א. מהו ההסבר של הרב דסלר לדברי המשנה "מצווה גוררת מצווה ועברה גוררת עברה"?

(8 נקודות)

ב. "מי שנתחנך בחינוך תורני בין צדיקים ואנשי מעשה" — מהי נקודת הבחירה שלו?

"יש אשר התחנך בין רשעים, פחותים וגנבים" — מהי נקודת הבחירה שלו?

(12 נקודות)

בהצלחה!